

INNOVATSION RIVOJLANISH SHAROITIDA O‘ZBEKISTON
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHNING IQTISODIY VA
INSTITUTIONAL MEXANIZMLARI.

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti katta
o‘qituvchisi (PhD) Axmedova Nafisa Amirddin qizi*

<https://orcid.org/0009-0009-0669-2347>

nafisaxmedova63@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada innovatsion rivojlanish sharoitida O‘zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlashning iqtisodiy va institutsional mexanizmlari tadqiq etilgan. Oziq-ovqat ishlab chiqarishining 2020-2025-yillardagi o‘zgarishlari tahlil qilingan. Raqamlashtirish, resurs tejamkor texnologiyalar va zamonaviy logistikaning ahamiyati asoslangan. Oziq-ovqat xavfsizligiga ta’sir etuvchi asosiy muammolar aniqlangan. Innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarish va ta’minot zanjiriga joriy etish zarurligi asoslangan. Oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish dinamikasi baholangan. Oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlashning innovatsion mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: oziq-ovqat xavfsizligi, innovatsion rivojlanish, qishloq xo‘jaligi, oziq-ovqat mahsulotlari, raqamlashtirish, agroinnovatsiya, oziq-ovqat ta’minoti, resurs tejamkor texnologiyalar, logistika, barqaror rivojlanish.

KIRISH

Bugungi kunda oziq-ovqat xavfsizligi mamlakatlarning iqtisodiy barqarorligi va aholi farovonligining bosh omilidir. Global miqyosda demografik o‘shish, iqlim o‘zgarishi, resurslar cheklangani va logistika uzilishlari ushbu masalani yanada dolzarblashtirmoqda.

Zamonaviy tushunchaga ko‘ra, oziq-ovqat xavfsizligi faqat mahsulot yetishtirish emas, balki ularning jismoniy hamda iqtisodiy hamyonbopligi, sifati va ta‘minot barqarorligini ham o‘z ichiga oladi. O‘zbekiston uchun bu aholi ehtiyojini qondirish, agrar soha samaradorligini oshirish, suvdan oqilona foydalanish va ishlab chiqarish zanjirini modernizatsiya qilishni anglatadi.

Mamlakatda ushbu yo‘nalishda keng ko‘lamli islohotlar o‘tkazilmoqda. Aqlli sug‘orish, sun‘iy intellekt, biotexnologiyalar va raqamli logistika kabi innovatsiyalar sohada yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

Buning natijasida ijobiy dinamika kuzatilmoqda: Milliy statistika qo‘mitasi ma‘lumotlariga ko‘ra, 2025-yilda qishloq, o‘rmon va baliq xo‘jaligi mahsulotlari hajmi 538 919,7 mlrd so‘mni (2024-yilga nisbatan +4,4%) tashkil etdi. Oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish esa 152,1 trln so‘mga yetib, 9,7% ga o‘sdı. Shu bois, oziq-ovqat xavfsizligini innovatsion yondashuvlar asosida tadqiq etish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida tizimli, statistik, qiyosiy va mantiqiy tahlil usullaridan foydalanildi. Statistik tahlil yordamida 2020–2025-yillarda O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi hamda qishloq, o‘rmon va baliq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqarishining dinamikasi o‘rganildi. Qiyosiy tahlil orqali turli yillardagi ishlab chiqarish hajmlari va o‘rish sur‘atlari o‘zaro taqqoslandi. Tizimli yondashuv asosida oziq-ovqat xavfsizligi ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash, logistika, taqsimot va iste‘mol bosqichlarini o‘z ichiga oluvchi yagona tizim sifatida tadqiq qilindi.

Tadqiqotning axborot bazasini O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining rasmiy ma‘lumotlari, xalqaro tashkilotlar materiallari, ilmiy adabiyotlar va normativ-huquqiy hujjatlar tashkil etdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining 2020–2025-yillardagi dinamikasi Oziq-ovqat xavfsizligining asosiy iqtisodiy omillaridan biri mamlakatning qishloq xo'jaligi ishlab chiqarish salohiyatidir. Shu sababli dastlab qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining so'nggi yillardagi dinamikasini tahlil qilish maqsadga muvofiq.

1-jadval

O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlari umumiy hajmining dinamikasi, 2020–2025-yillar

Yil	Qishloq xo'jaligi mahsulotlari hajmi, mlrd so'm	O'sish tendensiyasi, %
2020	250 250,6	—
2021	303 415,5	104,0
2022	345 191,7	103,6
2023	405 418,0	104,1
2024	439 948,0	103,1
2025	518 822,7	104,4

Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan. 2020–2024-yillar bo'yicha SIAT ma'lumotlari, 2025-yil bo'yicha Milliy statistika qo'mitasining 2025-yil yanvar–dekabr press-relizi asosida.

Jadval ma'lumotlari qishloq xo'jaligi mahsulotlari umumiy hajmining 2020–2025-yillarda sezilarli darajada oshganini ko'rsatadi. 2020-yilda 250 250,6 mlrd so'mni tashkil etgan mahsulotlar hajmi 2024-yilda 439 948,0 mlrd so'mga yetgan.

2025-yilda esa qishloq xo‘jaligi, o‘rmon va baliq xo‘jaligi bilan bog‘liq umumiy mahsulotlar hajmi 538 919,7 mlrd so‘mga yetgan. Shundan qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishi, ya‘ni ekinchilik va chorvachilik, ovchilik hamda tegishli xizmatlar hajmi 518 822,7 mlrd so‘mni tashkil etgan.

Mazkur o‘shish oziq-ovqat xavfsizligining ishlab chiqarish bazasi kengayayotganini ko‘rsatsa-da, ishlab chiqarish hajmining o‘shishi avtomatik ravishda oziq-ovqat xavfsizligining to‘liq ta‘minlanganligini anglatmaydi. Chunki bunda mahsulotlarning aholiga yetib borishi, narxlarning barqarorligi, mahsulot sifati va ta‘minot zanjirining uzluksizligi ham muhim hisoblanadi.

Oziq-ovqat xavfsizligi nuqtayi nazaridan qishloq xo‘jaligi bilan bir qatorda o‘rmon va baliq xo‘jaligining ham umumiy oziq-ovqat tizimidagi o‘rni mavjud.

2-jadval

2025-yilda ayrim qishloq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqarishining o‘shish

Paxta	125,4
Poliz mahsulotlari	116,2
Don	113,0
Uzum	107,6
Meva	106,4
Tuxum	107,0
Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari, jami	104,4

Paxta	125,4
-------	-------

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi, 2025-yil yanvar–dekabr ma’lumotlari.

Jadvaldan ko‘rinadiki, 2025-yilda paxta ishlab chiqarish 25,4 foizga, poliz mahsulotlari 16,2 foizga, don 13,0 foizga, uzum 7,6 foizga, meva 6,4 foizga va tuxum ishlab chiqarish 7,0 foizga oshgan. Don ishlab chiqarishining 13 foizga oshishi oziq-ovqat xavfsizligi uchun ayniqsa muhim. Chunki don mahsulotlari aholining asosiy oziq-ovqat ehtiyojlarini qondirishda strategik ahamiyatga ega. Biroq oziq-ovqat xavfsizligini faqat don yoki boshqa alohida mahsulotlarning ishlab chiqarish hajmi bilan baholash to‘liq natija bermaydi. Oziq-ovqat tizimida mahsulotlarning xilma-xilligi, oziqlanish qiymati, narxlarning aholining daromadlariga mosligi va mahsulotlarning hududlar bo‘yicha teng taqsimlanishi ham muhimdir. Oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishning 2025-yildagi holati Qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishining o‘sishi oziq-ovqat sanoati uchun xomashyo bazasini kengaytiradi. Shu bilan birga, qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlash orqali qo‘shilgan qiymat yaratish va oziq-ovqat mahsulotlari taklifini oshirish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi va oziq-ovqat ishlab chiqarishining so‘nggi yillarda ijobiy dinamikaga ega ekanligini ko‘rsatdi. 2020–2025-yillarda qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishining hajmi sezilarli darajada oshgan. 2025-yilda qishloq, o‘rmon va baliq xo‘jaligi mahsulotlari hajmi 538 919,7 mlrd so‘mga yetib, 2024-yilga nisbatan 4,4 foiz o‘sish qayd etilgan.

Shuningdek, 2025-yilda oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining 152,1 trln so‘mga yetgani va bir yil davomida 9,7 foizga oshgani oziq-ovqat sanoatining rivojlanish salohiyati yuqori ekanligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, oziq-ovqat xavfsizligini uzoq muddatli istiqbolda ta‘minlash uchun

faqat ishlab chiqarish hajmini oshirishning o'zi yetarli emas. Oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarishdan iste'molchigacha bo'lgan barcha jarayonlarni innovatsion asosda tashkil etish talab qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. FAO. (2006). *Food Security. Policy Brief, Issue 2*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations.
2. von Braun, J., & Torero, M. (2009). Physical and virtual global food reserves to protect the poor and prevent market failure. *IFPRI Policy Brief*.
3. Pretty, J. (2008). Agricultural sustainability: Concepts, principles and evidence. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 363(1491), 447–465.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2019). O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020–2030-yillarga mo'ljallangan strategiyasini tasdiqlash to'g'risida. PF-5853-son Farmon.
5. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2025). *Qishloq xo'jaligi mahsulotlari umumiy hajmi, 2010–2024-yillar*. SIAT ma'lumotlar bazasi.
6. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2025). *Qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi mahsulotlari va xizmatlarining umumiy hajmi*. SIAT ma'lumotlar bazasi.
7. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). *O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati: 2025-yil yanvar–dekabr*.
8. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). *Oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishda qaysi hudud yetakchi?*
9. FAO. *National Programme of Action for the Digitalization of Agriculture in Uzbekistan*. Food and Agriculture Organization of the United Nations.

10. World Bank. (2022). *Food Security Update*. Washington, DC: World Bank.
11. United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: United Nations.
12. Swinnen, J. (2018). *The Political Economy of Agricultural and Food Policies*. Palgrave Macmillan.

